

Niet passend in het geheel

Ik kijk soms naar een programma op televisie en dat heet 'The Repair Shop'. In dat programma zie je een aantal vakwerkmensen, vaklui die oude spulletjes restaureren van mensen die langskomen. Het zijn vaak dierbare objecten en die worden dan heel vakkundig gerestaureerd. Eén van die vakwerkmensen is een klokkenmaker. En je ziet hoe hij de klok uit elkaar haalt, alle tandwielletjes schoonmaakt, alle radartjes van het uurwerk, het weer in elkaar zet. En de klok werkt weer perfect.

Dat klokwerk zie ik een beetje als symbool staan voor hoe we de maatschappij hebben ingericht. En dat is natuurlijk niet een nieuw beeld. Charlie Chaplin maakte er al in de vorige eeuw (1936) een film over, 'Modern Times', waarin hetzelfde beeld getoond wordt. Een fabriek waar hij werkt en je ziet enorme tandwielen. Hij loopt en danst er tussendoor, niet beseffend dat hij ook een tandwielletje is in het geheel.

En nu met de digitalisering en de computerisering van onze maatschappij is het eigenlijk nog veel sterker geworden. Alles en iedereen wordt gezien als een tandwielletje en de overheid en het bedrijfsleven doet er alles aan om alles zo goed mogelijk in elkaar te laten passen. En in zekere zin doen we het zelf ook. We zijn onszelf en ons leven ook in die termen gaan zien. In het werk, in de relatie, met vrienden: pas ik? Pas ik in het geheel en als ik pas, loopt het dan goed zoals een klok? En als het niet goed loopt, dan ligt het misschien aan mij. Dan pas ik niet.

Helaas hebben steeds meer mensen, en vooral jonge mensen, het gevoel niet meer te passen in dit klokwerk wat we de maatschappij noemen. Het aantal zelfmoorden onder jongeren blijft jaar op jaar toenemen. Jongeren die misschien het gevoel hebben er niet meer in te passen, op school, met vrienden, op het werk, in de relaties.

Eigenlijk passen we inderdaad nooit. Want natuurlijk, het hele beeld van de maatschappij als een klokwe is natuurlijk helemaal verkeerd. We zijn geen statisch tandwielletje waarvan de tandjes fijn afgesteld moeten worden zodat het geheel soepel loopt. We zijn een levend en veranderlijk organisme. We groeien op, we veranderen van lichaam en geest. En dit proces van verandering houdt nooit op. Dus als we ergens inpassen is het mooi mee genomen, maar niet meer dan dat. De werkelijkheid is veel meer vloeibaar, veel meer veranderlijk dan dat uurwerk.

Het drama van dit alles is dat we soms zijn gaan geloven in onszelf als niet passend. Als een radartje dat er gewoon niet in hoort, in het geheel. Wanneer we zitten en in onszelf kijken, zien we dat we allerminst een radartje in het geheel zijn. We zijn veel meer dan dat. En tegelijkertijd is wat we werkelijk zijn niet grijpbaar. En gelukkig maar, anders gaan we het weer modelleren en veranderen en aanpassen.

De uitdaging blijft omdat de maatschappij is zoals hij is. Om mee te kunnen stromen zo goed we kunnen, om mee te doen met wat op school gebeurt, in de relatie, op het werk. Maar zie het meer als een spel en ga niet geloven in de werkelijkheid ervan. Onze onaangepastheid is een fundamenteel aspect van wie en wat we zijn. Dat geldt voor mij, voor jou, voor elk levend wezen. Voor dieren ook, zelfs voor de natuur want ook de natuur zien we tegenwoordig als een radartje. Kijk maar de toestanden rondom de introductie van de wolf. Past hij of past hij niet, hoe maken we het passend?

De film van Charlie Chaplin maakte duidelijk hoe mededogen en liefde de deur uit kan gaan wanneer we de dingen blijven zien als passend of niet passend. Wanneer we onze eigen vloeibare natuur kunnen herkennen en kunnen zien dat ook de totale werkelijkheid zo is, kunnen we misschien een stap zetten om gezamenlijk deze maatschappij wat zachter en vloeibaarder te maken? Misschien zal dat jongeren helpen om het toch vol te houden, om toch hun plekje te vinden in wat we de maatschappij noemen.

Dus zit nu in stilte, ontspan en verzacht. Maak je aandacht vriendelijk en ben. Je bent niet passend in het grotere geheel, je bent niet niet passend, je bent het geheel!

* * * * *

*Eerw. Baldwin Schreurs
Zondag 14 mei 2023*